

Pleidooi voor herstel van professionele eerezucht

Ik ben opgeleid tot registeraccountant. Soms heb ik last van plaatsvervangende schaamte omdat ik tot een beroepsgroep behoor die te vaak negatief in het nieuws komt. Omdat accountants hun maatschappelijke verantwoordelijkheid niet nemen, zich niet voldoende onafhankelijk van hun cliënt tonen of fraudesignalen negeren in plaats van deze te onderzoeken.

Ik ben na 18 jaar in de praktijk te hebben gewerkt verder gevormd binnen een academische omgeving. Onderzoeksoutput is bepalend voor de status die je als wetenschapper binnen de academische wereld bereikt. Een belangrijk criterium daarbij betreft het aantal en het soort publicaties dat je weet te vervaardigen. Dat kan een prikkel vormen voor wetenschappelijk wangedrag en zelfs wetenschapsfraude. Wetenschapper Diederik Stapel kan daarover meepraten.

Ik mocht een aantal jaren geleden een bijdrage leveren aan een onderzoek van de Commissie-Schutte naar onregelmatigheden en fraude in het onderwijs. Het gaf mij een prima inzicht in het bekostigingssysteem en de prikkels die daarin zijn vervat. Bijvoorbeeld het belonen van onderwijsinstellingen op basis van de snelheid waarmee studenten afstuderen en de percentages uitval.

Ik ben ook columnist en blogger. Daardoor heb ik redelijk zicht op de journalistiek, nieuwsgaring en de ontwikkeling van sociale media. Al met al een landschap dat de afgelopen 10 jaar een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt. Inhoudelijk, qua snelheid, qua vorm. Maar ook in opzet. Door het teruglopen van advertentie-inkomsten zijn redacties gekrompen. Onderzoeksjournalistiek boekt successen, maar is niet zelden (te) zeer afhankelijk van externe bronnen, klokkenluiders en lekken.

De voorgaande vier alinea's vormen de bouwstenen voor het onderwerp van deze column, namelijk: kwaliteit. Of beter gezegd: de uitholling van het kwaliteitsbegrip. Vroeger — toen niet alles beter was — was de accountant een autoriteit en had deze gezag. Indien de accountant aangaf dat iets niet kon of mocht, dan gebeurde het niet. De accountant was een onafhankelijke buitenstaander die van buiten naar binnen keek. De vaktechniek stond centraal en niet — zoals nu te vaak — de cliënt.

Kwaliteit van controle door accountant wordt afgemeten aan vraag of aan de regels is voldaan

De afgelopen decennia is de accountant ontsokkeld. Met als gevolg dat we pleisters zijn gaan plakken in de vorm van (reparatie)wet- en regelgeving. Bijvoorbeeld op het gebied van onafhankelijkheid. De paradox is dat er op dat gebied in de loop der jaren een veelvoud aan regels is bijgekomen, maar dat het geloof in de onafhankelijkheid van de accountant desondanks omgekeerd evenredig is gedaald. We zijn in een situatie beland waarin de kwaliteit van de accountantscontrole wordt afgemeten aan de vraag of aan de vele wetten en andere regelgeving is voldaan. Kwaliteit wordt — helaas — niet afgemeten aan de waarde van het professioneel oordeel.

In de universitaire wereld wordt het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek steeds belangrijker. Veel onderzoeken dragen het karakter van ‘meten is weten’. Kwalitatief onderzoek blijft vaak onderbelicht. Wat mij betreft is veel kwantitatief onderzoek discutabel. Het onderzoeken van een grote database levert niet per definitie bruikbaarere uitkomsten op dan een paar goede casestudies.

In onderwijsland zijn instellingen zich — conform de prikkels — gaan richten op het snel afleveren van afgestudeerden en het beperken van uitval. Daarmee optimaliseren instellingen hun opbrengsten. De filosoof Van Tongeren stelt terecht: ‘Met kwaliteit heeft dat niets te maken. Ik heb begrepen dat de organisatie die de examens voor het vwo maakt, van de staatssecretaris te horen krijgt dat de kwaliteit omhoog moet, maar ook dat er wel genoeg leerlingen moeten slagen, anders zakken we op de internationale ranglijsten van de Oeso.’

Voor wat betreft de media lijkt de snelheid waarmee het nieuws wordt gebracht thans belangrijker te zijn dan de duiding ervan. Hetgeen ook hier uitholling van kwaliteit tot gevolg heeft. Onderzoeksjournalistiek wordt te kostbaar, waardoor ‘aangewaaide’ zaken als Panama Papers als een godsgeschenk worden ontvangen en uitgemolken.

Ik wil een lans breken voor een herijking van het kwaliteitsbegrip. Niet door te pleiten voor minder regelgeving voor accountants, een ander bekostigingssysteem in het onderwijs of meer financiële ruimte voor onderzoeksjournalistiek. Wel door een pleidooi voor het in ere herstellen van de professionele eerzucht van individuen en organisaties. Kwaliteit leveren begint bij trots zijn op wat je doet: een accountantscontrole afronden met toegevoegde waarde, een wetenschappelijke publicatie schrijven die maatschappelijk gezien relevant is, studenten afleveren die vakbekwaam zijn en journalistiek bedrijven op basis van inhoud in plaats van snelheid.

Marcel Pheijffer is hoogleraar accountancy aan de universiteiten van Nyenrode en Leiden.

6 reacties

Eens met de oproep van dhr Pheijffer maar vermoed niet dat de beroepsgroep op eigen kracht en met interne overtuiging vanuit die basishouding zal gaan werken. Het verdien- en het carriëremodel staat eea in de weg en werkt verslavend/verdovend. Erst kommt das fressen dan die moral !

20:45 | 04-01-2017 Dhr. Mutsaers

Wat een mooi lichtpuntje op een dag met weinig daglicht.

Dank voor deze uitdaging, die mij helpt om weer koers te vinden én houden alsmede de daarvoor benodigde moed, aandacht en discipline te verzamelen en gebruiken. Kan misschien het vertrouwen in functies en organisaties ook weer groeien. Ik doe mee.

20:45 | 04-01-2017 Dhr. Kaspers

Aan de basis van de uitholling van 'professionaliteit' en 'kwaliteit' staat de notie dat alles meetbaar moet zijn voordat kan worden vastgesteld of het waarde heeft.

Die notie is ongeveer gelijktijdig ontstaan met de opkomst van 'de manager' als zelfstandig beroep ('Wat is uw beroep?' - 'Manager'). Vroeger, toen alles beter was, had je dergelijke 'managers' niet. Een leidinggevende had primair verstand van de zaak waaraan hij leiding gaf. Tweede aspect dat ongeveer gelijktijdig met 'de manager' is opgekomen, is de idee dat alles meetbaar moet zijn zodat het in geld kan worden uitgedrukt. En wat niet in geld kan worden uitgedrukt, is alleen al daarom van geen (of veel minder) waarde.

Het is verleidelijk om een causaal verband te zien tussen deze zaken en ik ben geneigd dat ook te doen. En dit maakt mij weinig optimistisch. De twee krachten (de 'managers-klasse' en 'waarde veronderstelt meetbaarheid in geld') zijn alomtegenwoordig en sterk aanwezig in de huidige neo-conservatieve tijdgeest. Sterker nog, ik meen dat het neo-conservatisme de 'manager' en de banaliteit van 'meetbaarheid in geld' nodig heeft om voort te kunnen bestaan. Daarom ben ik bang ben dat 'professionaliteit' en 'kwaliteit' pas weer hun intree gaat doen als de huidige tijdgeest ten onder is gegaan. Dit zal nog wel even duren en het zal van 'au' gaan.

De hoogste baas van de organisatie waar ik werkzaam ben, heeft in zijn nieuwjaarswens ook zo'n oproep tot 'herstel van professionaliteit' gedaan. Hij zei niets over veranderingen aan het primaat van de beroepsmanagers (waar hij als roulerend niet-vakmanager zelf een exponent van is) noch over de eindeloze rapportages, lijstjes, dashboards en stoplicht-A4tjes die de niet-vakmanagers nodig hebben om enigszins te kunnen functioneren. Ik ben ook hier dus weinig optimistisch.

23:41 | 04-01-2017 Dhr. van Eijndhoven

Heer van Eijndhoven, gevoelsmatig heb ik de neiging (als niet-manager) om met u mee te gaan, maar rationeel bekeken vind ik dat we juist een tekort aan (goede) managers hebben.

Waarom? Omdat professionals (waaronder ik mezelf ook reken) nogal eens de neiging hebben om te verzanden in details, de zaken te eenzijdig bekijken en de prioritering van werkzaamheden niet goed kunnen inschatten. Kwaliteit is belangrijk, ik zal het zeker niet ontkennen, maar kwaliteit is niet het enige wat telt.

Managers zijn nodig om er voor te zorgen dat de professionals hun werk goed kunnen doen. Om

er voor te zorgen dat er resultaten geboekt worden (niet alleen in financiële zin) waar alle belanghebbenden zich in kunnen vinden.

We hebben specialisten nodig die hun werk goed doen, maar ook generalisten die er voor zorgen dat het goede werk gedaan wordt.

07:42 Dhr. Zwakenberg
@ Dhr. Zwakenberg.

Volledig eens. Mijn punt is echter dat alléén kunnen managen, zonder diepgaand inzicht in het bedrijfsproces waaraan men leiding geeft, onvoldoende is. En dit gebrek aan inzicht in bedrijfsprocessen kan niet worden gecompenseerd met de bekende rapportages, lijstjes, dashboards en stoplicht-A4tjes.

10:52 Dhr. van Eijndhoven
Eerzucht is een ziekelijke eigenschap. Het woord 'zucht' drukt dat reeds uit.
Ik begrijp dat zulke subtiliteiten aan accountants niet besteed zijn, maar de auteur bedoelt ongetwijfeld 'beroepstrots'.

16:50 Dhr. Ambagtsheer
Reactie niet ok? [Meld misbruik bij de redactie.](#)